ePublishing
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ
NATIONAL DOCUMENTATION CENTRE

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

Η διερεύνηση των στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

ΖΩΗ ΣΙΟΥΤΗ

doi: 10.12681/edusc.1724

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΣΙΟΥΤΗ Ζ. (2019). Η διερεύνηση των στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, *1*, 1191–1201. https://doi.org/10.12681/edusc.1724

Η διερεύνηση των στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Ζωή Σιούτη, Ψυχολόγος, MSc. Ιατρικής Σχολής Αθηνών

sioutizoi@yahoo.gr

Περίληψη

Τα κείμενα σε ψηφιακή μορφή εισάγουν νέες προκλήσεις και φαίνεται να έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην ικανότητα ενός ατόμου να κατανοήσει αυτό που διαβάζει. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και η σύγκριση δύο αντιπροσωπευτικών ποιοτικών μελετών που εξετάζουν τις στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης σε μαθητές που φοιτούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αντίστοιχα. Για τη διερεύνηση των στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης, οι ερευνητές Νικολακόπουλος, Α., και Παρασκευά, Φ. (2014) χρησιμοποιήσαν δείγμα 15 μαθητών της Α΄ Λυκείου, στους οποίους δόθηκε η οδηγία να αναγνώσουν ένα απόσπασμα από το βιβλίο «Pride & Prejudice» σε παραδοσιακή και ηλεκτρονική μορφή. Αντίστοιχα, οι Coiro, J., και Dobler, E. (2007), πραγματοποίησαν μελέτη σε 11 μαθητές της 6ης τάξης Δημοτικού, οι οποίοι σημείωσαν τις υψηλότερες βαθμολογίες αναγνωστικής κατανόησης ανάμεσα σε 150 μαθητές της 6ης τάξης Δημοτικού που αρχικά αποτελούσαν το δείγμα. Συγκεκριμένα, πραγματοποιήθηκαν ατομικές συναντήσεις και αξιολογήσεις μέσω δύο ξεχωριστών έργων που δόθηκαν σε κάθε ένα από τους 11 συμμετέχοντες της μελέτης και περιελάμβαναν τη χρήση του διαδικτύου. Τα αποτελέσματα των δύο μελετών δείχνουν ότι οι αναγνωστικές στρατηγικές των μαθητών με το ηλεκτρονικό μέσο είναι όμοιες ή ακόμα και πιο σύνθετες με εκείνες του παραδοσιακού περιβάλλοντος, όπως η χρήση της στρατηγικής της προϋπάρχουσας γνώσης, της επαγωγικής συλλογικής και της αυτορρύθμισης.

Λέξεις-Κλειδιά αναγνωστική κατανόηση, ψηφιακό περιβάλλον, στρατηγικές ανάγνωσης.

Abstract

Texts in digital format introduce new challenges and seem to have a big impact on a person's ability to understand what he reads. The aim of this paper is to present and compare two representative qualitative studies examining reading comprehension strategies in primary and secondary school pupils, respectively. For the exploration of reading comprehension strategies, researchers Nikolakopoulos, A., and Paraskeva, F. (2014) used a sample of 15 students of the high school, who were instructed to read an extract from the book Pride & Prejudice in Traditional and electronic form. Correspondingly, Coiro, J., and Dobler, E. (2007), conducted a study of 11 pupils in the 6th Primary School, who scored the highest scores in reading comprehension tests, among 150 pupils of the 6th Primary School, who were originally the sample. In particular, individual meetings and evaluations were carried out through two separate projects that were given to each of the 11 participants of the study and included the use of the internet. The results of the two studies show that pupils' reading strategies with the electronic medium are similar or even more complex to those of the traditional environment, such as the use of prior knowledge, inferential reasoning strategies and self-regulation.

Keywords Reading comprehension, digital environment, reading strategies.

Θεωρητικό υπόβαθρο

Η σημερινή εποχή προσφέρει στους αναγνώστες αρκετούς τρόπους για να διαβάσουν ένα ηλεκτρονικό κείμενο (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014). Τα ηλεκτρονικά κείμενα εισάγουν νέες προκλήσεις και φαίνεται να έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην ικανότητα ενός ατόμου να κατανοήσει αυτό που διαβάζει. Το διαδίκτυο, ειδικότερα, παρέχει νέες μορφές κειμένου, νέους σκοπούς για την ανάγνωση και νέους τρόπους αλληλεπίδρασης με πληροφορίες που μπορούν να ενισχύσουν ή και να δημιουργήσουν νέες στρατηγικές ανάγνωσης και κατανόησης των παρεχόμενων πληροφοριών (Coiro, 2003). Αυτές οι στρατηγικές αναπτύσσονται σε φυσικό περιβάλλον, μαθαίνονται και στη συνέχεια ασκούνται από όλο και περισσότερους αναγνώστες, έως ότου επιτευχθεί ευχέρεια στη χρήση της στρατηγικής. Αυτό δημιουργεί το παράδοξο στο οποίο γινόμαστε πιο επιτυχημένοι με τη χρήση συγκεκριμένων στρατηγικών ανάγνωσης, όσο λιγότερο συνειδητοποιούμε ότι τις χρησιμοποιούμε (Cho & Afflerbach, 2009).

Ωστόσο, η αύξηση των διαθέσιμων ψηφιακών πληροφοριών και η ενασχόληση των αναγνωστών με τα ηλεκτρονικά μέσα έχει φανεί ότι ασκεί άμεση επίδραση στην αναγνωστική συμπεριφορά και στις στρατηγικές που εφαρμόζονται και από τους μαθητές (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Αντίθετα όμως με την αύξηση της χρήσης των πληροφοριών και της τεχνολογίας για ιδιωτική και εκπαιδευτική χρήση, η γνώση σχετικά με τα μοτίβα ανάγνωσης και γνωστικής επεξεργασίας των αναγνωστών παραμένει ελλιπής (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014). Η ανάγκη κατανόησης των στρατηγικών της αναγνωστικής ικανότητας πηγάζει από το γεγονός ότι η ανάγνωση αποτελεί μία ενεργή, εποικοδομητική, με νόημα και εξελισσόμενη διαδικασία, που ακολουθεί την τεχνολογική πρόοδο και εξέλιξη (Coiro & Dobler, 2007).

Σύμφωνα με προηγούμενες έρευνες έχει αποδειχθεί ότι οι αναγνώστες και τα χαρακτηριστικά των κειμένων αποτελούν σημαντικές παραμέτρους της αναγνωστικής κατανόησης. Επίσης σημαντικά στοιχεία και παράλληλα στρατηγικές της αναγνωστικής κατανόησης αποτελούν η προϋπάρχουσα γνώση, η συστηματική συλλογική, η αυτορρύθμιση και το συναίσθημα που σχετίζεται με την αποτελεσματικότητα και το κίνητρο των αναγνωστών (Coiro & Dobler, 2007). Έρευνες έχουν επίσης εστιάσει και στα χαρακτηριστικά της αναγνωστικής συμπεριφοράς που περιλαμβάνουν το χρόνο που αφιερώνεται στην αναζήτηση και σάρωση των πληροφοριών του κειμένου, στον εντοπισμό των λέξεων-κλειδιών, στην επιλεκτική ανάγνωση και στη λιγότερο συγκεντρωμένη και εις βάθος ανάγνωση (Coiro & Dobler, 2007).

Πρόσφατα ποιοτικά ευρήματα αναδεικνύουν τις δεξιότητες και τις στρατηγικές που χρειάζονται οι αναγνώστες των έντυπων πληροφοριακών μέσων (παραδοσιακή μορφή, πχ. βιβλίο), οι οποίες αλληλοσυνδέονται με εκείνες των ηλεκτρονικών μορφών των κειμένων (Coiro, 2011). Ωστόσο, έχει φανεί ότι οι αναγνώστες των ηλεκτρονικών κειμένων είναι πιο επιρρεπείς σε γνωστική υπερφόρτιση, στη μεταπήδηση πηγών πληροφόρησης και στη χρήση αναποτελεσματικών μεθόδων αναζήτησης πληροφοριών, ενώ παράλληλα φαίνεται να εμφανίζουν δυσκολία στη χρησιμοποίηση μίας πληροφορίας που μόλις έχουν εντοπίσει (Coiro & Dobler, 2007).

Ωστόσο, η εμπειρική έρευνα σχετικά με τις επιλεχθείσες στρατηγικές από μέρους των μαθητών που αφορούν την επεξεργασία ενός ηλεκτρονικού κειμένου, παραμένει ελλιπής. Για τη κατανόηση και εκπαίδευση των τρόπων ανάγνωσης, είναι

σημαντικό να εντοπιστούν αυτές οι στρατηγικές και να σκιαγραφηθούν τα μονοπάτια της γνωστικής διεργασίας που επιτελούνται κατά τη διαδικασία της ανάγνωσης ηλεκτρονικών κειμένων.

Ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις

Η βιβλιογραφία που αναφέρεται στη διευκρίνηση των στρατηγικών κατανόησης που επιλέγουν οι μαθητές με σκοπό την αποτελεσματική επεξεργασία ενός ηλεκτρονικού κειμένου με τη χρήση μιας συσκευής ηλεκτρονικής ανάγνωσης, παραμένει ελλιπής. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση και η σύγκριση δύο αντιπροσωπευτικών ποιοτικών μελετών που εξετάζουν τις στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης σε μαθητές που φοιτούν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε να διαφωτιστούν οι πτυχές της κατανόησης των κειμένων από μέρους των ανωτέρω μαθητών με τη χρήση ηλεκτρονικών μέσων.

- Ποιες γνωστικές και μεταγνωστικές στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης επιστρατεύουν οι μαθητές, όταν έρχονται σε επαφή με ένα ηλεκτρονικό κείμενο μέσω μίας ηλεκτρονικής συσκευής (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014);
- Ποιες από αυτές τις στρατηγικές χρησιμοποιούνται από τους μαθητές και στο παραδοσιακό περιβάλλον και ποιές απορρίπτονται στο ψηφιακό περιβάλλον;[1]
- Έχει ευνοήσει το ψηφιακό μέσο ανάγνωσης την ανάπτυξη νέων στρατηγικών από τους μαθητές για τη βελτίωση της αναγνωστικής τους ικανότητας (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014);
- Τι χαρακτηρίζει τη διαδικασία ανάγνωσης των εξειδικευμένων αναγνωστών κατά τη διάρκεια της αναζήτησης και εντόπισης πληροφοριών από το διαδίκτυο (Coiro & Dobler, 2007);
- Τι ενημερώνει τις επιλογές που κάνουν οι εξειδικευμένοι αναγνώστες κατά την ανάγνωση για πληροφορίες στο διαδίκτυο (Coiro & Dobler, 2007);

Μέθοδος

Η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε από τους ερευνητές των δύο αντιπροσωπευτικών ερευνών του υπό μελέτη φαινομένου είναι κοινή και εστιάστηκε στην ποιοτική μέθοδο της μελέτης περίπτωσης. Η πειραματική διαδικασία στην έρευνα των Νικολακόπουλος, Α., και Παρασκευά, Φ. (2014), έλαβε χώρα σε 15 μαθητές Α΄ Λυκείου (8 Κορίτσια & 7 αγόρια, ηλικιακού εύρους 15-17), χρησιμοποιώντας ως στρατηγική δειγματολοψίας το δείγμα σκοπιμότητας (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Η συμμετοχή στην πειραματική διαδικασία ήταν εθελοντική, ενώ τηρήθηκε ο κωδικας ηθικής και δεοντολογίας περί προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων και του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων. Στο πλαίσιο του μαθήματος των Αγγλικών της Α΄ Λυκείου, οι συμμετέχοντες κατά ομάδες των πέντε ατόμων διάβασαν ένα απόσπασμα στην αγγλική γλώσσα του βιβλίου «Περηφάνεια και Προκατάληψη» στην αρχή μέσω παραδοσιακού τρόπου (βιβλίο) και εν συνεχεία μέσω ψηφιακού περιβάλλοντος από το e-Reader. Ωστόσο, πριν από την έναρξη της πειραματικής διαδικασίας, έγινε ενημέρωση στους συμμετέχοντες για τη χρήση της συσκευής, ενώ δόθηκε ο απαιτούμενος χρόνος εξοικείωσής της από

τους συμμετέχοντες. Ακολούθησαν ατομικές συνετεύξεις και συνεδρίες ομάδων εστίασης (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων που χρησιμοποίησαν οι ερευνητές κατά τη διαδικασία αξιολόγησης περιελάμβαναν τη χρήση δομημένων κλειστού τύπου συνεντεύξεων, ομάδων εστίασης, φυσικών παρατηρήσεων, τη χρήση ερωτηματολογίου κατηγοριοποίησης των αναγνωστικών στρατηγικών σε γνωστικές, μεταγνωστικές και κοινωνικοσυναισθηματικές, τη χρήση ερωτηματολογίου καταγραφής μεταγνωστικών στρατηγικών στην ανάγνωση και ερωτηματολογίου διερεύνησης αναγνωστικών στρατηγικών (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Η ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων πραγματοποιήθηκε βάση των αρχών της Εμπειρικής Θεωρίας με την επεξεργασία των δεδομένων να λαβάνει χώρα μέσω των φάσεων της ανοιχτής, αξονικής και επιλεκτικής κωδικοποίησης (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Αντίστοιχα, η πειραματική διαδικασία των Coiro, J., και Dobler, E. (2007), έλαβε χώρα σε 11 μαθητές της 6^{ης} Τάξης Δημοτικού (7 κορίτσια & 4 αγόρια) που είχαν τις υψηλότερες αναγνωστικές επιδόσεις σε αρχικό δείγμα 150 μαθητών της 6^{ης} τάξης συνολικά τριών σχολείων των κεντρικών και βορειοανατολικών Ηνωμένων Πολιτειών (Coiro & Dobler, 2007).

Η πειραματική συνθήκη περιελάμβανε δυο ξεχωριστές συνεδρίες με τον κάθε συμμετέχοντα ξεχωριστά. Στην πρώτη συνεδρία εξεταζόταν η αναγνωστική κατανόηση του συμμετέχοντα μέσω της ανάγνωσης μίας ιστοσελίδας και της προϋπάρχουσας γνώσης του πάνω σε ένα θέμα (π.χ. ιστοσελίδα με θέμα οι πέντε τίγρεις) με τη χρήση ερωτήσεων κατανόησης του κειμένου. Παράλληλα, δόθηκε η οδηγία στους συμμετέχοντες να αποτυπώνουν λεκτικά τις σκέψεις τους που τους οδηγούσαν στο εν λόγω αποτέλεσμα. Στη δεύτερη συνεδρία, οι συμμετέχοντες καλούνταν να απαντήσουν σε δύο ερωτήσεις, των οποίων τις απαντήσεις έπρεπε να ψάξουν σε μηχανές αναζήτησης (π.χ. Yahooligans), ενώ παράλληλα εκφωνούνσαν λεκτικά τις σκέψεις τους (Coiro & Dobler, 2007).

Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων που χρησιμοποίησαν οι ερευνητές κατά την ερευνητική διαδικασία περιελάμβαναν τη χρήση συνεντεύξεων, φυσικών παρατηρήσεων, ερωτηματολογίων αξιολόγησης της χρήσης του διαδικτύου και δύο συνεδριών αξιολόγησης στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης με τη χρήση ερωτηματολογίων και μαγνητοσκόπησης των συνεδριών (Coiro & Dobler, 2007).

Αντίστοιχα, για την ανάλυση των ποιοτικών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η Εμπειρική Θεωρία βάση των τριών φάσεων ανάλυσης και επεξεργασίας των δεδομένων, της ανοιχτής, αξονικής και επιλεκτικής κωδικοποίησης (Coiro & Dobler, 2007).

Αποτελέσματα

1^{ο} Ερευνητικό ερώτημα

Από την ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων προέκυψε ότι οι μαθητές πριν την έναρξη της ανάγνωσης του με το ηλεκτρονικό μέσο επιστράτευσαν τη στρατηγική της ενεργοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης και της αποφυγής σύντομης επισκόπησης του κειμένου. Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης με τον ηλεκτρονικό αναγνώστη οι μαθητές φάνηκε να μην προτιμούν τις παραδοσιακές στρατηγικές της κλασικής ανάγνωσης, όπως υπογράμμιση λέξεων, χρήση λεξικού και χρήση σημειώσεων (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014). Επιπλέον, οι

συμμετέχοντες ανέφεραν δυσκολία στην επανάληψη της ανάγνωσης, λόγω της χρήσης του ηλεκτρονικού αναγνώστη, ενώ φάνηκε να χρησιμοποιούν συχνά τη στρατηγική της εικασίας από τα συμφραζόμενα, της αναζήτησης της κεντρικής ιδέας του κειμένου και της οπτικοποίησης των πληροφοριών (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Σε ό,τι αφορά τις μεταγνωστικές δεξιότητες που εφαρμόστηκαν κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης με το ηλεκτρονικό μέσο, οι μαθητές χρησιμοποίησαν τις αυτό-ερωτήσεις για την κατανόηση του κειμένου, την επιλεκτική προσοχή για την αξιολόγηση των σημαντικών πληροφοριών, τον εντοπισμό λαθών ή προβλημάτων κατανόησης και της αυτοδιόρθωσης, καταδεικνύοντας τη συσχέτιση με τις στρατηγικές της παρακολούθησης και αυτορρύθμισης (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Αναφορικά με τις στρατηγικές που επιστράτευσαν οι μαθητές μετά το τέλος της ανάγνωσης φάνηκε ότι οι περισσότεροι χρησιμοποίησαν τη στρατηγική της εξαγωγής συμπερασμάτων, ενώ υπήρξε δυσκολία στην ανακεφαλαίωση ή αυτοαξιολόγηση της κατανόησης (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

2^{ο} Ερευνητικό ερώτημα

Τα αποτελέσματα των συγκρίσεων των δύο ομάδων (Πίνακας 1 & 2) δείχνουν ότι οι αναγνώστες με το παραδοσιακό μέσο (βιβλίο) χρησιμοποιούν πιο συχνά τη στρατηγική της ενεργοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης, της υπόθεσης για το νόημα του κειμένου από το τίτλο του, της αναζήτησης της κεντρικής ιδέας του κειμένου, της εικασίας από τα συμφραζόμενα, της εξαγωγής συμπερασμάτων και των μεταγνωστικών στρατηγικών. Αξιοσημείωτη είναι η διαφοροποίηση μεταξύ των δύο ομάδων στις στρατηγικές χρήσης των σημειώσεων για την κατανόηση του κειμένου, της σύντομης επισκόπησης του κειμένου και της ανακεφαλαίωσης, ενώ δεν παρατηρήθηκαν διαφορές στις παραλείψεις λέξεων ή φράσεων ανάμεσα στις συγκρινόμενες ομάδες (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Πίνακας 1. Ποσοστιαίες διαφορές της χρήσης αναγνωστικών στρατηγικών μεταξύ των αναγνωστών με παραδοσιακό μέσο και των αναγνωστών με ηλεκτρονικό μέσο.

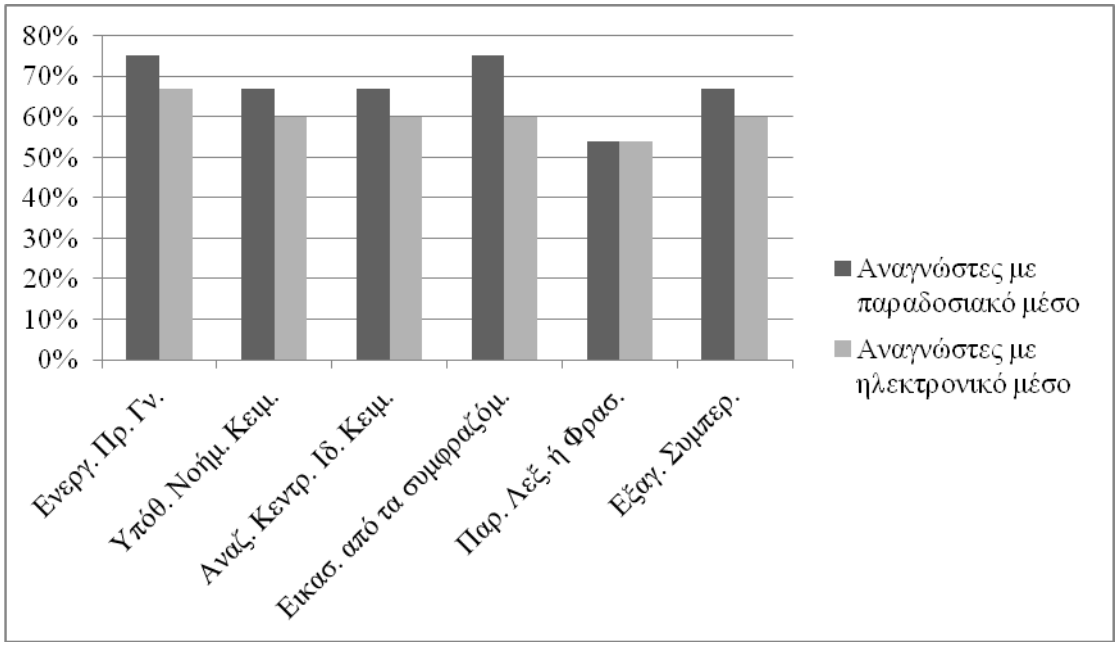

Πίνακας 2. Ποσοστιαίες διαφορές της χρήσης αναγνωστικών στρατηγικών μεταξύ των αναγνωστών με παραδοσιακό μέσο και των αναγνωστών με ηλεκτρονικό μέσο.

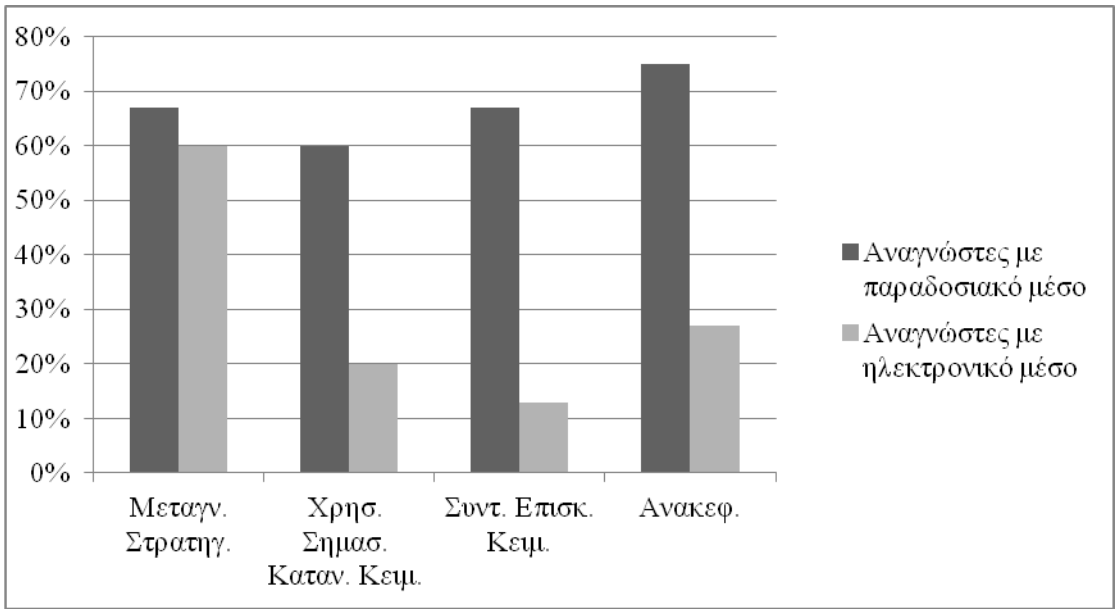

3ο **Ερευνητικό ερώτημα**

Από την ανάλυση των ερευνητών προκύπτει ότι το ψηφιακό μέσο ανάγνωσης ευνοεί την ανάπτυξη νέων στρατηγικών από τους μαθητές για τη βελτίωση της αναγνωστικής τους ικανότητας. Συγκεκριμένα, η στρατηγική της φωναχτής ανάγνωσης χρησιμοποιήθηκε με μεγάλη συχνότητα (81%). Αντίστοιχα, η παραμετροποίηση του μεγέθους της γραμματοσειράς και της αναζήτησης λέξεων ή

φράσεων κλειδιών του κειμένου βελτίωσε σε σημαντικό βαθμό την κατανόηση του κειμένου (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Αναγνωστική κατανόηση μέσω της χρήσης διαδικτύου και έντυπου κειμένου

Αντίστοιχα, τα αποτελέσματα της ανάλυσης των Coiro, J., και Dobler, E. (2007) δείχνουν ότι οι παραδοσιακές στρατηγικές της ανάγνωσης στο διαδίκτυο δε διαφέρουν από την ανάγνωση ενός τυπωμένου κειμένου (Πίνακας 3). Ωστόσο, η ανάγνωση με τη χρήση του διαδικτύου απαιτεί την επιπλέον χρήση περίπλοκων στρατηγικών, όπως η προηγούμενη γνώση της δομής ηλεκτρονικών κειμένων και μηχανών αναζήτησης, η επαγωγική σκέψη, η εξοικείωση με την ανάγνωση τρισδιάστατων διαδικτυακών χώρων, οι γνωστικές στρατηγικές και η σύντομη επισκόπηση του κειμένου (Coiro & Dobler, 2007).

Πίνακας 3. Σύγκριση της αναγνωστικής κατανόησης του διαδικτύου και της αναγνωστικής κατανόησης έντυπου πληροφοριακού κειμένου.

Στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης	**Ομοιότητες αναγνωστικής κατανόησης μεταξύ έντυπων πληροφοριακών κειμένων και κειμένων μέσω διαδικτύου**	**Επιπρόσθετες στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης κειμένων μέσω διαδικτύου**
Πηγές προϋπάρχουσας γνώσης εξειδικευμένων αναγνωστών:	✓ προηγούμενη γνώση του θέματος και ✓ προηγούμενη γνώση της δομής των έντυπων πληροφοριακών κειμένων.	✓ προηγούμενη γνώση της δομής των ηλεκτρονικών κειμένων και ✓ προηγούμενη γνώση των μηχανών αναζήτησης του διαδικτύου.
Οι στρατηγικές επαγωγικής συλλογιστικής ενημερώνονται από:	✓ τις δεξιότητες αναγνωστικής αντιστοιχίας, ✓ τα δομικά στοιχεία και ✓ τα συμφραζόμενα.	✓ υψηλή συχνότητα εμφάνισης επαγωγικής συλλογιστικής, ✓ πολυεπίπεδη αναγνωστική διαδικασία σε τρισδιάστατους διαδικτυακούς χώρους.
Η αναγνωστική διαδικασία αυτορρύθμισης εμφανίζεται ως:	✓ διορθωτική στρατηγική με την παρακολούθηση και τη διόρθωση και ✓ συνιστώσα μίας ευρύτερης αναγνωστικής	✓ οι γνωστικές στρατηγικές ανάγνωσης είναι αλληλένδετες με τις φυσικές ενέργειες της ανάγνωσης και

	στρατηγικής.	✓ σύντομη επισκόπηση του κειμένου.

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων προκύπτει ότι οι μαθητές, όταν διαβάζουν ένα ηλεκτρονικό κείμενο με τη χρήση ηλεκτρονικής συσκευής, φαίνεται να επιστρατεύουν γνωστικές (ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης, σύντομη επισκόπηση κειμένου, εικασία από τα συμφραζόμενα, αναζήτηση κεντρικής ιδέας, εξαγωγή συμπερασμάτων, αυτοαξιολόγηση) και μεταγνωστικές στρατηγικές (αυτο-ερωτήσεις, επιλεκτική προσοχή, αυτό-διόρθωση, παρακολούθηση, αυτορρύθμιση). Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι οι μαθητές ενεργοποιούν με την ίδια αποτελεσματικότητα κοινές στρατηγικές αναγνωστικής κατανόησης και στα δύο μέσα ανάγνωσης (ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης, υποθέσεις για το νόημα του κειμένου, αναζήτηση κεντρικής ιδέας, εικασία από τα συμφραζόμενα, εξαγωγή συμπερασμάτων, επιλεκτική προσοχή, εντοπισμός λαθών και διόρθωση, αυτοερωτήσεις). Αντίθετα, η ανάλυση έδειξε ότι οι αναγνώστες του ψηφιακού μέσου δε χρησιμοποίησαν τις στρατηγικές παραδοσιακής ανάγνωσης, όπως η χρήση σημειώσεων, η υπογράμμιση, η χρήση λεξικού και η συνοπτική επισκόπηση του κειμένου (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Επιπλέον, οι μαθητές ηλεκτρονικής ανάγνωσης φάνηκε να χρησιμοποιούν κάποιες από τις βασικές λειτουργίες της συσκευής με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν νέες στρατηγικές με στόχο τη βελτίωση της αναγνωστικής τους κατανόησης. Προηγούμενες μελέτες επιβεβαιώνουν τη βελτίωση της αναγνωστικής κατανόησης μέσω της λειτουργίας search του ηλεκτρονικού μέσου με τη χρήση της φωνητικής ανάγνωσης, της παραμετροποίησης της γραμματοσειράς και της αναζήτησης λέξεων-κλειδιών. Ωστόσο, σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας εφαρμογής ενδεχομένως περισσότερων στρατηγικών με το ηλεκτρονικό μέσο αποτέλεσε η μη εξοικείωση των μαθητών με την ηλεκτρονική συσκευή (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Αντίστοιχα, φαίνεται ότι οι εξειδικευμένοι αναγνώστες χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους για το θέμα και τη δομή των έντυπων πληροφοριακών κειμένων (προϋπάρχουσα γνώση), ώστε να καθοδηγήσουν τις αποφάσεις τους σχετικά με την ανάγνωση αντιστοίχων ενημερωτικών ιστοσελίδων και των online διαδικασιών αναζήτησης. Επίσης, οι εξειδικευμένοι αναγνώστες φαίνεται να χρησιμοποιούν παραδοσιακές αυτορρυθμιζόμενες διαδικασίες ανάγνωσης, όπως ο καθορισμός στόχων, η πρόβλεψη, η παρακολούθηση και η αυτό-αξιολόγηση. Εκτός από αυτές τις συμβατικές διαδικασίες αναγνωστικής κατανόησης, φάνηκε η επιπρόσθετη χρήση νέων, πιο σύνθετων διαστάσεων κατανόησης της ανάγνωσης με την ενεργή αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο (Coiro & Dobler, 2007).

Τα ευρήματα δείχνουν επίσης, ότι οι εξειδικευμένοι αναγνώστες του διαδικτύου χρησιμοποιούν συχνά στρατηγικές επαγωγικής συλλογικής, που ενημερώνονται από τη χρήση των ικανοτήτων αντιστοίχισης, των διαρθρωτικών δεικτών και των σημείων αναφοράς του κειμένου. Οι αναγνώστες επιστράτευσαν δύο πρόσθετες πηγές προηγούμενης γνώσης (γνώση για τις πληροφοριακές δομές της ιστοσελίδας και των μηχανών αναζήτησης) με στόχο την ενημέρωση των αποφάσεών τους για την ανάγνωση και την αναζήτηση των πληροφοριών από το διαδίκτυο. Τέλος, οι αναγνώστες φάνηκε να χρησιμοποιούν μια αυτορρυθμιζόμενη γνωστική διαδικασία

ανάγνωσης, εύρημα το οποίο φαίνεται να υπάρχει αποκλειστικά σε περιβάλλοντα ανάγνωσης που βασίζονται στο διαδίκτυο (Coiro & Dobler, 2007).

Μελλοντικές κατευθύνσεις

Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εστιάσουν στη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα αναδυόμενα πρότυπα στρατηγικών αναγνωστικής κατανόησης εμφανίζονται σε μεγαλύτερες ομάδες εφήβων και σε ποικίλους πληθυσμούς, όπως σε αναγνώστες με χαμηλότερη αναγνωστική κατανόηση, σε άτομα με μικρή εμπειρία ανάγνωσης στο διαδίκτυο (Coiro & Dobler, 2007) ή σε αναγνώστες με μαθησιακές διαταραχές, αναγνωστικές δυσκολίες και προβλήματα όρασης (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014). Ακόμη, θα μπορούσαν να διεξαχθούν πολυπολιτισμικές έρευνες με τη χρήση ενός ευρύτερου φάσματος ηλεκτρονικών συσκευών (π.χ. Tablets) για τη διερεύνηση και εξακρίβωση των αντίστοιχων αναγνωστικών διαφορών (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014). Τέλος, μελλοντικές έρευνες θα ήταν χρήσιμο να εστιάσουν στις στρατηγικές της επαγωγικής συλλογικής και της αυτορρύθμισης, λόγω της μεγάλης συχνότητας υπαρξής τους σε ψηφιακά περιβάλλοντα (Coiro & Dobler, 2007).

Προτάσεις για εκπαιδευτικές προεκτάσεις

Σε μία ταχέως εξελισσόμενη τεχνολογικά κοινωνία, οι εφαρμογές της τεχνολογίας μπορούν να οφελήσουν τους μαθητές, δημιουργώντας μία εξελιγμένη τεχνολογικά τάξη και ενισχύοντας το κίνητρο για μάθηση. Η χρήση εξειδικευμένης συσκευής ανάγνωσης στη σχολική τάξη μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να βελτιώσουν τις δεξιότητες ανάγνωσης και κατανόησης του γραπτού λόγου, οι οποίες συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο των μαθησιακών και γνωστικών διεργασιών. Τέλος, με τη χρήση της ηλεκτρονικής συσκευής και της ψηφιακής μάθησης, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν να να καθοδηγήσουν τους μαθητές, ώστε οι τελευταίοι να εξοικειωθούν στη χρήση γνωστικών και μεταγνωστικών στρατηγικών (Νικολακόπουλος & Παρασκευά, 2014).

Βιβλιογραφία

Cho, B., Y., & Afflerbach, P. (2009). Identifying and describing constructively responsive comprehension strategies in new and traditional forms of reading. In S. Israel & G. Duffy (Eds.), *Handbook of reading comprehension research*. Mahwah, NJ: Erlbaum, 69-90.

Coiro, J.(2011). Predicting Reading Comprehension on the Internet: Contributions of Offline Reading Skills, Online Reading Skills, and Prior Knowledge. *Journal of Literacy Research, 43(4),* 352-392. DOI: 10.1177/1086296X11421979

Coiro, J. (2003). Exploring Literacy on the Internet: Reading Comprehension on the Internet: Expanding Our Understanding of Reading Comprehension to Encompass New Literacies. *The Reading Teacher, 56(5),* 458-464. http://www.jstor.org/stable/20205224

Coiro, J., & Dobler, E. (2007). Exploring the online reading comprehension strategies used by sixth- grade skilled readers to search for and locate information on the Internet. *Reading research quarterly, 42(2),* 214-257. doi:10.1598/RRQ.42.2.2

Νικολακόπουλος, Α. & Παρασκευά, Φ. (2014) Διερευνώντας την αναγνωστική κατανόηση των μαθητών σε ψηφιακό περιβάλλον: Μια μελέτη περίπτωσης με εξειδικευμένες συσκευές ηλεκτρονικής ανάγνωσης (e-Readers). *Πρακτικά 9ου Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση».* Πανεπιστήμιο Κρήτης, Ρέθυμνο, 3-5 Οκτωβρίου 2014.